

پیش‌خوان

روایت‌هایی نونگاشت از سیره شهید آیت‌الله سید محمد بهشتی

نظر و گذری بر «بهشتی در این حوالی»

■ سمانه صادقی

اثری که هم اینک در معرفی آن سخن می‌رود، در بردارنده روایت‌هایی کوتاه از سیره علمی و عملی شهید آیت‌الله سید محمد بهشتی است.این مجموعه

از سوی محمدعلی عباسی اقدم تألیف شده و دفتر نشر فرهنگ اسلامی، به انتشار آن اهتمام ورزیده است. نویسنده در بخش‌هایی از کتاب «بهشتی در این حوالی»، در توصیف منش فردی و اجتماعی

دکتر بهشتی آورده‌است:

«باطلبه‌های دیگر حوزه علمیه فرق داشت. شبیه آنها نبود. زمانی که در مدرسه حجتیه درس می‌خواند، برنامه روزانه‌اش را نوشته و روی دیوار حجره زده بود تا پیش چشمش باشد. همه کارهایش، حساب و کتاب داشت و از روی برنامه بود؛ ساعت ورود به حجره، وقت صرف صبحانه، ساعت مطالعه، ساعت مباحثه، ساعت تفریح، ساعت گپ و شوخی با دوستان. برای گپ و گفت با دوستان، بیشتر از ربع ساعت صرف نمی‌کرد؛ به طلاب هم‌پس‌وسال خودش توصیه می‌کرد؛ اگر برنامه‌ریزی و نظم و وقت‌شناسی داشته باشید و وقت‌تان را درست تقسیم کنید، وقتی که غیردرسی و متعلق به زن و فرزند شمامت، تلف نمی‌شود. می‌گفت: کسانی توانسته‌اند آثار ارزنده در تاریخ به جای بگذارند که در زندگی خودشان هم منظم بوده‌اند، تنظیم مالی، تنظیم وقتی و زمانی، تنظیم فعلیاتی و تنظیم تحصیلی… بین طلبه‌ها، به شیک‌پوش معروف بود. لباس‌هایش همیشه تمیز و اتو کشیده بود، حتی عینک دودی هم می‌زد. در عوض و برخلاف خیلی از طلبه‌ها، هیچ گاه انگشتر به دست نمی‌کرد و تسبیح به دست نمی‌گرفت. همیشه منظم و مرتب بود، حتی بر نوع و رنگ لباسش هم، نظم

خاصی حاکم بود. هیچ وقت قبا‌ی سفید نمی‌پوشید، اما پیراهنش معمولاً سفید بود. اغلب معطر و خوش‌بو بود. بیشتر از عطر یاس استفاده می‌کرد. همیشه در جیب لباسش، عطر داشت. خیلی وقت‌ها به دوستان و فاقیل نزدیک، عطر یاس هدیه می‌داد. از همان روزهای نخستین ورود به حوزه علمیه، دوست داشت روی پای خودش بایستد و به خوش متکی باشد و زیر بار منت کسی نرود. این‌رویه را از پدرش آموخته و به ارث برده بود. مثل پدرشان سیدفضل‌الله، از حوزه علمیه شهریه نمی‌گرفت و از وجوهات استفاده نمی‌کرد. می‌خواست از آنهایی باشد که پول دنیا را می‌گیرند و برای دین کار می‌کنند، نه از آنهایی که پول دین می‌گیرند و برای دنیا کار می‌کنند! می‌گفت: من هیچ‌گاه در تمام عمرم، از راه دین ارتزاق نکردم… معتقد بود: یک عالم دینی باید مستقل باشد، تا سر دوراهی‌ها، دغدغه معیشت او را از تصمیم‌های درست بازدارد و زایش را نکند. اولین درسی که در حوزه علمیه قم شرکت کرد، درس کفایه حاج آقا روح‌الله خمینی بود. آیت‌الله خمینی نسبت به سیدمحمد توجهی همراه با علاقه داشت، چون درس‌خوان بود و از سوی دیگر نوه استادش آیت‌الله خاتون‌آبادی. در همان جلسات اول، در بحث و اشکال با آیت‌الله خمینی، صدای هر دو طرف بالا رفت. بهشتی پس از درس، شرم‌منده و غمگین شد و احساس کرد کنترلش را از دست داده و در بحث زیاده‌روی کرده است. تصمیم گرفت، تا دیگر به درس قلابه نرود. مدتی نرفت. کسی از طرف آقای خمینی آمد و گفت: حاج‌آقا سراغت را می‌گیرد. سیدمحمد گفت: تا وقتی نتواند بر خودش مسلط باشد، در این درس شرکت نمی‌کنم؛ من بر این عهد ماندم، تا مدت‌ها بعد در یکی از دروس خارج، دوباره به درس امام رفتم… هیچ‌گاه فکر نمی‌کرد روزی در لباس روحانیت، پای تخته سیاه بایستد و زبان انگلیسی تدریس کند، آن هم در شهر قم! اما این اتفاق عجیب افتاد و او مشتاقانه به دبیرستان حکیم نظامی قم - که به دارالفنون دوم ایران معروف بود - پا گذاشت و مشغول تدریس زبان انگلیسی شد….

عاریخ

تاریخ ۶۰۴-۸۵۲۳

پایگاه مجازی «ایثار» اطلاع‌رسانی بنیاد شهید و امور ایثارگران

پایگاه مجازی «ایثار» اطلاع‌رسانی بنیاد شهید و امور ایثارگران

نقدی درباره پایگاه‌های جست‌وجوگر اطلاعات ایثارگران

در گاه‌هایی که معطل توسعه و تقویت‌اند

■ حامد عسhtانی

آنها شده‌اند در شرایطی اینچنین، ارائه اطلاعات و تحلیل‌های روشنگر به جامعه‌ای که مورد بمباران تبلیغاتی است، پس مهم و تعیین‌کننده می‌نماید. در این میان اما رسانه‌های مرتبط به حوزه ایثار و شهادت، به ویژه پایگاه‌های اینترنتی اختصاص یافته به این موضوع، اهمیتی ویژه می‌یابند. با این همه و سوگمندانه باید اذعان نمود این وبگاه‌ها در شرایط مناسبی برای ایfای وظیفه خویش قرار ندارند. مقال پی آمده درصدد است تا با ارائه شواهد و مستندات، این موضوع را بیشتر بسط دهد. امید آن‌که تاریخ پژوهان انقلاب اسلامی و عموم علاقه‌مندان را مفید و مقبول آید. ■■■

■ در تبیین به ضرورتی انکارناپذیر

دیر زمانی است که مراسمات گوناگون نکوداشت ایثارگران (شهدا، جانبازان، آزادگان و رزمندگان)، در مناسبت‌ها و فواصل مختلف، از سوی سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با امر ترویج فرهنگ ایثار و جهاد و شهادت، نظیر: بنیادشهید و امور ایثارگران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بسیج مستضعفین، ارتش جمهوری اسلامی ایران، معاونت‌های فرهنگی ادارات و سازمان‌های دولتی و… همچنین برخی تشکل‌های مردمی دیگر، نظیر: مؤسسات فرهنگی و هنری، سازمان‌های مردم‌نهاد و صنفی، کانون‌های فرهنگی مساجد و حسینیه‌ها، هیئات و تکاپای مذهبی و… برپا می‌شود. قدمت برپایی آن برنامه‌ها، به درازای عمر انقلاب شگوهمند اسلامی و یگانه مولودش جمهوری اسلامی ایران است. نظر به گستردگی طیف جوامع هدف و وجود مخاطبان مختلف به لحاظ رده‌های سنی (خاصه نسل جوان و نوجوان که حداقل ۳۰ سال فاصله زمانی با رویدادهای مهم انقلاب اسلامی داشته و دارند)، سبب شده لزوم تشکیل و ایجاد «بانک اطلاعاتی» برای هر بخش از جامعه هدف ایثارگری، بیش از پیش احساس شود. منبعی موثق برا تولید و انتشار مفهوم غنی فرهنگ والای ایثار، جهاد و شهادت که الگویی باشد برای احاد مختلف جامعه.

اطلاعات وبگاه‌های اطلاع‌رسانی در حوزه ایثار و شهادت، باید به قدری معتبر باشد که برای بندگان مطالب خویش، سند و مدرک پیوست ارائه نماید. به عنوان مثال

پیروزی انقلاب و وبکی شهید شروع مناسبی داشتند، ولی به دلایلی نامعلوم دچار نوعی توقف تدریجی و سکون شده‌اند! «صالت بخشی»، «اثر بخشی» و «ماندگاری» ضرورت انکارناپذیر این قبیل پایگاه‌هاست

گذشته، با در دسترس قرار گرفتن اطلاعات مربوط به ایثارگر، با صرف مراجعه حضوری به خانواده و اقوام درجه یک او و اخذ اسناد و مدارک دال بر هویت وجودی وی نظیر: عکس، فیلم، نوار صدا، کارت‌های شناسایی، وصیتنامه، دفتر یادداشت و امثال ذاک، کافی بود تا برنامه سالگرد شهادت شهید، یا سالروز بازگشت از اسارت آزاده، یا سالروز مجروحیت جانباز، به راحتی برگزار شود، بی‌آن که کسی به عمق ماجرا توجه کند و لاف‌لا بازخورد هر مراسم برای استفاده در برنامه‌های بعدی، لحاظ شود. حال، چنانچه در خلال آن بعد از مراسم یا برنامه‌های مشابه آن، شبیه‌ای به لحاظ مسائل تاریخی و بیان حقیقت رویدادها مطرح شود (مثلاً وقایع رخ داده در عملیات امرای چهار که در سال‌های گذشته محل مناقشه طیف‌هایی از جامعه و حتی خود رزمندگان آن عملیات بود)، چه کسی باید پاسخ گو شود و مسئولیت رفع آن و ارائه مطالب صحیح به مخاطب را به عهده بگیرد؟ علی‌الخصوص امروز که با تغییر نسل‌ها و افزایش مخاطبان جوان و نوجوان و مواجه با ذات پرسرگشز آنان درباره وقایع و ماحداث‌های تاریخی، همچنین گستردگی روزافزون فضای بی‌دره و بیکر مجازی و بیکار ننشستن دشمن در معنای عام آن و جولان دادن و فعالیت شبانه‌روزی او در تولید و انتشار مطالب خلاف واقع و ضد ارزش‌های دینی، ملی و میهنی، این مطلب مهم را بیش از پیش عیان می‌نمایاند؟ که بالاخره «در خانه اگر کسی است، یک حرف بس است» و مرجع اصلی استعمال صحت و سقم اطلاعات منتشره در خصوص ایثارگران، باید یک جایی باشد. این مرکز کجا می‌تواند باشد؟

■ تاریخچه نهادهای حوزه ایثارگری و صبرورث آنها

بنا به فرمان حضرت امام خمینی (ره) رهبر کبیر انقلاب اسلامی در تاریخ ۱۳۵۸/۱۲/۲۲، بنیاد شهید انقلاب اسلامی شکل گرفت و به تبع آن، بنیاد جانبازان انقلاب اسلامی و بعدها ستاد رسیدگی به امور آزادگان نیز بر حسب ضرورت قشرهای مختلف رزمنده و ایثارگر تشکیل شد. پس از سپری شدن قریب به دو دهه و در تاریخ ۱۳۷۷/۲/۲۷، نهادهای فوق الذکر در یکدیگر ادغام شده و با ارتقا به سطح معاونت ریاست جمهوری، بنیادشهید و امور ایثارگران به طور رسمی به وجود آمد. طی حدود یک دهه بعد از ادغام این سه سازمان، در تاریخ ۱۳۸۷/۱/۱۸ نیز اصلاحیه‌هایی بر اساسنامه تشکیل آن ارگان، از سوی مجلس شورای اسلامی انجام و به دولت‌های وقت ابلاغ شد. در سبوی دیگر ماجرا، به حکم قانون الزام

پایگاه فرهنگی - اجتماعی شفیق لیکه

د

امروزه با تغییر نسل‌ها و مواجهه پرسشگرانه آنان درباره وقایع تاریخی، همچنین گسترده‌گی فضای بی‌در و پیکر فجازی و بیکار ننشستن دشمن و جولان شبانه‌روزی او در تولید و انتشار مطالب خلاف واقع و ضد ارزش‌های دینی و ملی، این پرسش بیش از پیش مطرح شده است که بالاخره مرجع اصلی استعمال صحت و سقم اطلاعات منتشره در خصوص ایثارگران کجاست؟ و چگونه باید به آن دست یافت؟

برای عرضه به عموم مخاطبان جامعه بود. در باب مخدوش بودن اطلاعات موجود در بنیاد، سخن مثنوی هفتاد من کاغذ می‌شود، اما باز هم تلاش عوامل آن مجموعه مبنی بر اصلاح‌امور، به دلیل فقدان منابع دست اول یا حیطه‌بندی اطلاعاتی برخی حوزه‌های امنیتی، کار را به سرانجام نرساند. قصه چاپ و نشر آثار هم، دست کمی از سایر حوزه‌های این بخش ندارد! انتشارات مشهور «شهر شاهد»، متأسفانه مغلوب غولی چون «سوره مهر» شد! حتی ماهنامه ارزشمند «شاهد پاران»، به‌رغم برخوردار بودن از برخی منابع دست اول و کمياب، نتوانست روند رو به رشد خویش را ادامه داده و ماحصل تلاش خویش را لااقل در نسل جوان و نوجوان به بار نبنشاند. گویی همه مرعوب، مقهور و منکوب فضای مجازی‌ای شدند که انتخاب گزینشی، ساده انگاری و تقطیع هجایی واژگان گوینده و نویسنده - هر کسی می‌خواست باشد- سرلوحه عملش بوده و است. سرانجام در معنا و مفهوم عام «تجربه گذر از سنت قدیم به مدرنیته جدید» و مجیز شدن به ابزار کارآمد روز، بالاخره خود تشکیلات بنیاد، اقدام به راهاندازی چندین درگاه و پایگاه مجازی در راستای اهداف

و مأموریت‌های خویش کرد. اما با این حال، در برخی حوزه‌ها، همچنان در به روی همان پاشنه است که می‌چرخید! در ادامه تعدادی از مجراهای اطلاع‌رسانی مذکور را، به بررسی نشستیم: ■ **نظر و گذری بر پایگاه‌های اطلاع‌رسانی حوزه ایثار و شهادت**

۱- **پایگاه مجازی ایثار** پایگاه مجازی «ایثار»، بیشتر در مورد مسائل اداری و معیشتی ایثارگران و بازماندگان و خانواده‌های آنها فعالیت می‌کند و رویکرد آن، اغلب پیرو امور نهادهای بالادستی «قوای محترمه سه‌گانه» است و کمتر به موارد تبیینی اشتغال دارد. یکی از کارهای ارزشمند این پایگاه، راهاندازی یک زیرمجموعه تحت عنوان «جست‌وجوی گلزار و عکس‌های پانورامایی مزار شهدا» بود که به کاربران امکان را می‌داد تا محل دقیق مزار شهید را تفحص و زیارت نماید. عکس سه بعدی تمام صفحه با قابلیت چرخش ۳۶۰درجه از هر مزار، محل را برای زیارت مجازی و حتی حقیقی زائر مشخص می‌نمود و حال و هوای اطراف مزار شهید را به بازدیدکننده نشان می‌داد. با این همه و به دلایلی نامعلوم، آن پایگاه از دسترس عموم خارج و به سامانه‌ای اداری و تحت شبکه داخلی تبدیل شد!

۲- **پایگاه نوید شاهد** پایگاه «نوید شاهد» که ارگان رسمی واحد فرهنگی بنیادشهید و امور ایثارگران است، در حوزه تبیین فعالیت‌های مناسبی را از سال ۱۳۸۵ تاکنون آغاز نمود، ولی با وجود راهاندازی واحد استانی متناظر، همچنان در ارائه اطلاعات و مطالب مربوطه «لنگ» می‌زند! به عنوان مثال هنوز در قسمت جست‌وجوی شهدا و یافتن شهید مدنظر، موتور جست‌وجوگر آن دچار وقفه و عیب نرم‌افزاری است! مثلاً برای تایپ کلمه‌های «علیرضا رضایی»، «علی‌رضا رضایی»، «علیرضا رضایی» و «علی‌رضا رضایی»، هرچه‌های کاملاً متفاوت ارائه می‌شود. به سببحت سایر مندرجات ارائه شده، لغزورد نمی‌کنیم. اما الزام کاربر مبنی بر وارد کردن نام و نام خانوادگی و ستاره دار کردن محل مدنظر، کار یافتن مطلب را بسیار سخت می‌کند. خاصه اینکه گاهی اوقات باید از میان فهرست انبوه مرتب شده بر مبنای حروف الفبا، جست‌وجو شکل بگیرد تا با بازکردن یک یک داده‌ها، به مورد مدنظر دسترسی پیدا کرد. (این پایگاه اخیراً اقدام به بازطراحی قالب خویش کرده است، ولی ضعف جست‌وجو در موارد انتخابی همچنان در آن به چشم می‌خورد.)

۳- **پایگاه آجا شهدا** برای رفع این نقصان، خوشبختانه برخی سازمان‌ها، نهادها و ارگان‌های دیگر - که با امر ایثارگران مرتبط هستند - خود را اسأ اقدام به تشکیل و ایجاد بانک اطلاعاتی نمودند و این خأ، تا حد زیادی جبران شد. به عنوان مثال: «ارتش جمهوری اسلامی ایران» برای هر سه نیروی تحت امر خویش (زمینی، هوایی و دریایی)، اقدام به ایجاد یک پایگاه مستقل اطلاع‌رسانی نمود که نسخه نهایی آن اخیراً رونمایی شد. «آجا شهدا» یا «شه‌ای ارتش»، علاوه بر دارا بودن امکانات جانبی نظیر بارکدخوان و محتوای صوت و تصویر مناسبی، از یک «موتور جست‌وجوی

۹ جوا

حرفه‌ای» بهره‌مند است. به عنوان مثال، در بخش جست‌وجوی موتور مذکور، این مطلب به چشم می‌خورد: «پیر کردن یکی از فیلم‌های زیر اجباری است. نیازی به وارد کردن همه اطلاعات نمی‌باشد». برای رفع برخی ابهامات موجود در داده‌های این پایگاه، نگارنده با شماره تلفن همراه درج شده در آن تماس گرفت و متولی این پایگاه به استقبال کامل از نظرات و انتقادات مطرح شده، قول رفع موانع موجود و اصلاح آنها را داد. این پایگاه از حیث نوآوری و به روز بودن محتوا، در نوع خود بهترین است. اگرچه همچنان، جای کارکردن و بهتر دیده شدن را دارد.

۴ - **پایگاه شهدای ناجا**

«فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران» هم با پایگاه وزین و ارزشمند «شهدای ناجا» به‌رغم نوبا بودن در فضای مجازی و خالی بودن سطر وستون‌های داده‌ای (از حیث آمار و اطلاعات شهدای سه نیروی تشکیل دهنده فراجا با پیش از ادغام در سال ۱۳۷۰)، به دلیل به روز بودن و درج مرتب اطلاعات شهدای تازه شهید (که از قضا گاهی اختلاف تاریخ شهادت آنها، حتی به یک روز هم نمی‌رسد)، در دو بخش جست‌وجوی ساده و پیشرفته کاربرد را یاری می‌دهد، تا دقیقاً به مطلب مدنظر خویش دسترسی پیدا کند. با توجه به در ارتباط و تعامل مستقیم بودن با رده مافوق و بهره‌مندی از خلاقیّت و نوآوری در انتشار مطالب، این پایگاه همچنان جای بهتر شدن و برپارتر شدن را دارد. (متأسفانه این پایگاه مدتی است که بنا به دلایلی نامعلوم، از دسترس عموم خارج شده)

۵- **پایگاه شبکه ایثار**

«مؤسسه شفیق فکه» شبکه‌ای راهاندازی نموده است، تحت نام «شبکه ایثار». دو پایگاه زیرمجموعه با عنوان «دانشنامه شهدا و ایثارگران» (سنگ مزار شهدا) و «قاب عتق» (عکس حجله بالای مزار شهدا)، کاربرد را در یافتن محل دقیق تدفین شهید یاری می‌نماید. مشکل اساسی هر دو پایگاه، «ضعیف بودن موتور جست‌وجو» و «لژوم پر کردن سطر ستاره‌دار» است. متأسفانه این دو پایگاه، مدتی است که به روز نشده‌اند و تلاش نگارنده برای ارتباط با دست اندرکاران آنها، بی‌نتیجه بوده است.

۶- **سامانه ملی شهدا**

«سامانه ملی شهدا» یا «پایگاه جامع اطلاعات شهدا» سراسر کشور»، علی‌الظاهر بر مبنای «شماره پرونده» و «کد ایثارگری» موجود در «سیستم سجایای بنیادشهید و امورایثارگران مرکز (تهران)» فعالیت می‌کند. (حسب پایش و بازدید از این پایگاه و استعمال از واحد فرهنگی و پژوهشی بنیاد شهید، مشخص شد این مدعا درست است) اما این پایگاه هم برخی اوقات، حتی از درج یک تصویر صحیح از شهید عاجز است! انگاهی اوقات اطلاعات مربوط به یک شهید، با شهیدی دیگر که از حیث نام و نام خانوادگی و حتی نام پدر تشابه دارد، کاملاً جابه‌جا می‌شود. البته از حق نباید گذشت که این پایگاه اطلاعاتی را در خود دارد که در پایگاه‌نوید شاهد درج نشده بود. (خاصه در خصوص شهدای دوران پیروزی انقلاب اسلامی و قبل از آن.)

نکته مشترک بین پایگاه‌های معرفی شده، ضعف در بیان جنسیت فرد مورد جست‌وجو می‌باشد. به عنوان مثال شهیدی است که نامش «عظم» می‌باشد، باطلبع دامنه جست‌وجو در میان بانوان باید صورت گیرد، ولی در کمال تعجب مشخص می‌شود، فرد یاد شده «مرد» است و نه زن! اینگونه اشکالات، به مرور و رفته رفته اعتبار سامانه را در نزد مخاطبان مخدوش می‌سازد.

■ **در جمع‌بندی آنچه بدان اشارت رفت** راحل‌حضورون رفت از مشکلاتی که بدان اشاره شد، «برنامه نویسی صحیح برپایه موتورهای جست‌وجوی جهانی» و «ارتباط دائم مدیر فنی پایگاه با نظرات کاربران» است. داده‌های پایگاه اطلاع‌رسانی مدنظر، انقدر باید معتبر باشد که برای بدنبندن داده‌های خویش، سند و مدرک پیوست داشته باشد (چیزی مثل وبکی‌دی‌ا)، به عنوان مثال: پایگاه‌هایی نظیر انقلاب اسلامی (شه‌ای نهضت و پیروزی انقلاب) و وبکی شهید (زندگینامه‌های شهدا) شروع خوبی داشتند ولی به دلایل نامعلومی آنطور که باید و شاید، به پیش نمی‌روند و دچار نوعی توقف تدریجی و سکون شده‌اند. راهکار دیگر، ارتباط مسترعی با فعالان این عرصه در سراسر کشور است. انعکاس رویدادها و پژوهش‌های صورت گرفته مرتبط و درج و انتشار آنها در پایگاه اطلاع‌رسانی مربوطه نیز هم به بازدیدید مطلب کمک می‌نماید و هم به یاری می‌رساند. بی‌تردید و صد البته، در این باب مطلب بسیار است و الباقی کلام واگذار می‌شود به اهل فن که در نظاره‌گر نباشند و دستی بر آتش هم داشته باشند.

■ **کلام آخر**

بی تردید آنچه در فوق آمد، تنها بخشی از نقایص پایگاه‌های ارائه اطلاعات و تحلیل در حوزه ایثار و شهادت است. در رویکردهای تربیتی نظام اسلامی و ایضاً مصاف آن با داعیه‌داران تمکک جهان، بی‌شک ایده و طریق شهیدان، بخشی مهمی از بضاعت ما خواهد بود. امید آنکه با بازآفرینی توان رسانه‌های این حوزه، به کارآمدی آنها افزوده و برکات آن شامل حال جامعه‌ایران و جهان اسلام شود. «وإنا لله‌ و‌إنا‌إله‌ بالشهداء‌لا‌ حقون».

فعال فرهنگی و محقق و پژوهشگر شه‌ای آبادان در انقلاب اسلامی و دفاع مقدس